

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/Volume 8, Sayı/Issue 18 (Nisan/April 2019), s. 44-57.
DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut266>
ISSN: 2147-5490, Mainz-Almanya

Özgün Makale/ Original Article

|| Geliş Tarihi: 18.02.2019
|| Kabul Tarihi: 08.03.2019

Hüseyin Nihal Atsız'ın Ruh Adam Adlı Eserindeki Deyim Varlığının Tespiti Üzerine*

On The Determination Of The Idioms's Being Of Hüseyin Nihal Atsız's Work Named Ruh Adam

Zehra KURTULGAN**

Öz

Sözlükler söz varlığını içeren birincil kaynaklardır. Söz varlığı ise bir dilin kültürü ve zenginliği hakkında bilgi vermektedir. Dil içerdiği söz varlığı öğeleriyle kendini tanımlar ve çevresindeki nesnelere anlamlandırır. Bu yönüyle dili oluşturan bu söz varlığı öğelerinin tespiti dile yarar sağlamaktadır. Bu amaçla çeşitli eserlerin söz varlığını içeren metin ve şair sözlükleri hazırlanmalıdır. Dilde var olan sözcük ve sözcük grupları bu kaynaklardan taranarak sözlüklere kazandırılmalıdır. Bu çalışmada bu düşünceye yönelik olarak Hüseyin Nihal Atsız'ın Ruh Adam adlı eserinde olup Türkçe Sözlük'te olmayan deyimler tespit edilmiştir. Böylece TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük'ün daha kapsamlı bir biçime dönüştürülmesi için bu sözlüğe katkı sağlamak amaçlanmıştır. Deyimlerin Türkçenin içerisindeki yeri düşünüldüğünde bu gibi çalışmalar oldukça önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sözlük, Söz Varlığı, Hüseyin Nihal Atsız, Ruh Adam, Deyimler.

Abstract

Dictionaries are the primary sources of vocabulary. Vocabulary gives information about the culture and richness of a language. Language defines itself with elements of vocabulary and makes sense of the objects around it. In this sense, the existence of these vocabulary items that make up the language provides the language. These words, which exist in the language, should be scanned from dictionaries from various sources. In this study, the idioms found in Hüseyin Nihal Atsız's Ruh Adam (Soul Man), which are not in Turkish Dictionary, have been determined. Thus, it is aimed to contribute to this dictionary in order to make a more comprehensive form of Turkish Dictionary prepared in 2011 by TDK

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans programında Doç. Dr. Emin EMİNOĞLU danışmanlığında hazırlanan "Hüseyin Nihal Atsız'ın Ruh Adam ve Makaleler II Adlı Eserlerinin Sözlüğü ve Söz Varlığı" adlı Yüksek Lisans tez çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Ar. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Şehir Yerleşkesi, Merkez/ARTVİN. Elmek: zehrayldrm58@gmail.com, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7790-4249>

Keywords: Dictionary, Vocabulary, Hüseyin Nihal Atsız, Ruh Adam (Soul Man), Idioms.

Giriş

"Sözlük, bir dilin sözcüklerini, deyimlerini, deyişlerini abece düzenine göre sıralayan, anlamlarını açıklayan ya da başka dillerdeki karşılıklarını veren yapıt (Kocaman, 1998, s.111)." olarak açıklanmaktadır. Genel bir tanım olmakla beraber bütün sözlüklerin abece düzende olmaması ve bazı sözlüklerde anlam açıklamalarının yanı sıra kullanım bilgileri ve dilbilgisi özetlerine de yer verilmesi nedeniyle eksik bir tanım olarak görülmektedir (Kocaman, 1998, s.111). Aksan'a göre ise "Sözlük, bir dilin söz varlığını söyleyiş biçimleri ve yazımlarıyla veren başka öğelerle birlikte anlamlarını ve değişik kullanımlarını gösteren bir sözcük kitabı"dır (Aksan, 2009, s. 75). Kısacası sözlükler, söz varlığını içine alan ve bilgi için başvuru olan ilk kaynaklardır (Eminoğlu, 2010, s. 3).

Sözlükler, deyimler, atasözleri, kalıplaşmış sözler, terimler vb. gibi bir dilin söz varlığını içeren önemli dil verilerini bünyesinde barındırmaktadır. Söz varlığı temel ve genel söz varlığı olmak üzere iki alt başlık hâlinde sıralanır. İnsanın organlarının adları, akrabalık adları, sayı adları, bitki adları, hayvan adları, din ve gelenek görenekle ilgili adlar temel söz varlığını oluşturan kavramlardan bazılarıdır. Genel söz varlığı ise temel söz varlığı ile birlikte alıntı veya ödünç olarak alınan sözcükleri, deyim, atasözü, ilişki sözleri, kalıplaşmış sözler, terimler ve çeviri sözcükleri de içine alarak dilin bütün sözcüklerini kapsamaktadır (Aksan, 2015, s. 34-50).

Sözlüklerin içinde barındırdığı söz varlığı öğelerinin önemli bir kısmını da deyimler oluşturmaktadır. Osmanlı Türkçesinde darbimesel, ta'bir ve ıstılah sözcükleriyle kendine karşılık bulan sonraları ise Türk Dili Araştırma Kurumu tarafından teklif edilip yaygınlık kazanan deyim sözcüğü (Sinan, 2015, s. 17), TDK Türkçe Sözlük'te 'Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir' olarak açıklanmaktadır (TDK, 2011, s. 651). Yaygın bir ifadeyle deyimler anlatımda akıcılığı yakalamamıza yarayan genellikle gerçek anlamının ötesinde bir anlama sahip olan kalıplaşmış söz öbekleridir (Püsküllüoğlu, 2006, s. 7). Özellikle kişilerin dildeki anlatım gücünü, benzetme ve nükte yapma becerisini açığa çıkarmaktadırlar (Aksan, 2015, s. 39). Bu bağlamda deyimlerin amacının 'bir kavramı özel kalıp içinde veya çekici, hoş bir anlatımla belirtmek (Aksoy, 1988, s. 142)' olduğu söylenebilir.

Dilin konuşurları en az çaba ile etkili ve özlü bir anlatım oluşturabilmek adına yoğun söz öbeği olan deyimlerden yararlanırlar (Şen, 2017, s. 11). Bu yönüyle de deyimler kalıp bir ifadeyle birden çok anlatımı bazen de bir olayı hafızalarda canlandırabilir. Hatta kimi çalışmalar deyimlerin hikâyelerini açıklamaya yönelik hazırlanmıştır. Bu da bazı deyimlerin çıkış noktasının bir fıkra ya da hikâye vb olduğunu gösterir niteliktedir (Sinan, 2015, s. 39-40).

Her ne kadar her deyim kendiyle özdeşleşen bir hikâyesi, fıkrası olmasa da bütün deyimlerin kalıplaşmış olmak, sözcüklerin yerinin değiştirilememesi, bünyesinde var olan sözcüklerin yerine başka benzer bir sözcüğün getirilememesi gibi genel geçer bazı özellikleri vardır (Püsküllüoğlu, 2006, s. 7). İşte bu söz öbeklerinin belli başlı özelliklerinden biri de kaç sözcükten oluşması gerektiğidir. Sözcük sayısı bazı araştırmacılar tarafından tartışma konusu olmuş Aksan ve Aksoy gibi kimi

araştırmacılar tek kelimeden oluşan *sudan*, *gözde*, *görücü*, *üzünden*¹ gibi kalıplaşmış ifadeleri deyim olarak kabul etse de Aksoy sonradan bu fikrinden uzaklaşmıştır. Genel kabul ise kalıplaşmış bir ifadenin deyim olarak kabul edilebilmesi için en az iki kelimeden oluşması yönündedir² (Sinan, 2015, s. 21).

Deyimlerin bu özelliklerinin yanı sıra kendine özgü bir anlatımı vardır. Çoğu zaman gerçek anlamlarının dışında bir anlama sahip olsalar da gerçek anlamıyla kullanılan deyimler de bulunmaktadır (Püsküllüoğlu, 2006, s. 7). 'İyi gün dostu' vb. gibi gerçek anlamlarını kaybetmemiş olan deyimlerde kalıplaşmış biçimden çıkarılan anlam ile sözcüklerin oluşturduğu gerçek anlam birbirinden farksızdır. Gerçek anlamı dışında kullanılan deyimlerde ise durum bunun tam tersidir. Kalıp ifadenin anlamı ile deyimini oluşturan sözcüklerin anlamı birbirinden farklıdır yani gerçek anlamının dışında bir anlama sahiptirler (Yurtbaşı, 2012, s. 10).

Deyimleri yukarıda sayılan özellikleriyle değerlendirdiğimizde 'kalıplaşmış olmak, en az iki sözcükten oluşmak, sözcüklerin yerlerinin değiştirilememesi, var olan sözcüklerin yerine başka sözcüklerin getirilememesi' deyim deyim yapan en belirgin özellikler olarak göze çarpmaktadır.

Deyimlerde Hatiboğlu'na göre kalıplaşmalar önemli olsa da atasözlerine kıyasla bazı sözcüklerin değişme ihtimali daha fazla olmaktadır. Eski (köhne) tas ya da eski (köhne) hamam örneğinde görüldüğü üzere tas ve hamam sözcüğü birbirinin yerine kullanılır hâle gelmiştir³. Bu çalışmanın esas konusunu teşkil eden Hüseyin Nihal Atsız'ın deyim varlığına genel olarak bakıldığında ise sanatçının eserinde deyim olarak kullandığı kalıp ifadelerde, genel olarak bilinen bazı sözcüklerin yerine eş anlamlı benzer bir sözcüğün getirildiği ya da 'yüreği büyük derde girmek, ruhu ızdırap içinde çalkalanmak, derdine em vermek, içindeki ateş yalazlanmak, gönlünde nisan esintileriyle birlikte karakış boraları da esmek' vb. gibi tamamen sanatçıya yönelik yepyeni bir kavramın oluşturulduğu görülmektedir. Bu da sanatçının dünyaya ve sanata dair nasıl bir bakış açısı sergilediğinin kanıtı gibidir. Bu gibi özgün ifadeler eserlere yeni bir boyut kazandırmakta ve Türkçenin anlatım zenginliğini de ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmada Hüseyin Nihal Atsız'ın 'Ruh Adam' adlı eserinde tespit edilen sözcük gruplarına yer verilmiştir. Bu sözcük grupları TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır. Sözlükte bulunmayan deyimlerin anlamı çeşitli kaynaklardan ya da tarafımızdan verilmiştir. Deyimlerin metin içerisinde yer aldığı cümleler anlam açıklamalarının yanında tırnak içinde yer almıştır. Deyim ifadesinin geçtiği sayfalar ise RA(Ruh Adam) kısaltmasının yanına numaraları yazılarak belirtilmiştir.

Hüseyin Nihal Atsız'ın Ruh Adam Adlı Eserinde Tespit Edilip TDK Tarafından Hazırlanan 2011 Baskılı Türkçe Sözlük'te Bulunmayan Deyimler:

adak vermek bir dileğin gerçekleşmesi amacıyla bir şey sunmak veya birini feda etmek. 'Evedeşini Naranta'ya adak verdi.' RA 8

¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Ömer Asım Aksoy, 'Atasözleri, Deyimler', Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Ankara: TDK yayımları, 217,1988, s.141.

² Ayrıntılı bilgi için ayrıca bk. Ahmet Turan Sinan, *Türkçenin Deyim Varlığı*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2015, s.21.

³ Ayrıntılı bilgi için bk. Vecihe Hatiboğlu, 'Atasözleri ve Deyimler', http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/1964s152/1964_152_03_V_HATIBOGLU.pdf, s.470. erişim: 12.02. 2019.

ağır bir yükten kurtulmak sorumluluğu zor olan bir durumu atlatarak rahatlamak, hafiflemek. *'Selim birdenbire içinde bir ferahlık duydu ve ağır bir yükten kurtulmuş insanların manevi kuvvetiyle sordu.'* RA 319

alay konusu olmak küçümsenecek bir şey gibi görmek. *'Aşkı neden bu kadar küçük ve alay konusu olarak görüyorsunuz?'* RA 205

aşına çıkmak tanıdık gelmek. *'Bazı isimlere aşına çıkıyordu.'* RA 33

azlıkta kalmak çoğunluğu sağlayamamak, diğerlerinden sayıca az olmak. *'Meclis'te azlıkta kalacağından korkuyor.'* RA 105

başı dumanlanmak sarhoşluğun etkisiyle hiçbir şeyi seçemez duruma gelmek, çakırkeyf olmak. *'Son kadehini de içmişti. Artık başı dumanlanmıştı.'* RA 139

belasını beklemek belasını aramak, kavga çıkarmak için fırsat aramak. *'Bazen bir ses kendine belanı mı bekliyorsun dediğini duyar gibi oluyor.'* RA 72

beyni allak bullak olmak iyi düşünemez olmak, zihni karışmak. *'Bunları hatırlayınca beyni allak bullak oldu.'* RA 170

beyni durmak hiçbir şey düşünememek, donup kalmak. *'Beyninin durmak üzere olduğunu hissetti.'* RA 331

beyni motor gibi çalışmak akli sürekli çalışır durumda olmak. *'Kendisi bu kadar ağır yürürken beyni motor gibi çalışıyordu.'* RA 274

beyni zonklamak yorgunluk vb. şeylerden dolayı başı ağırlaşmak, çok ağrımak, içinden zonklamaya benzer sesler gelmek. *'Beyni zonkluyor, bir şey işitmiyordu.'* RA 311

beyninde bir ışık yanmak aklına bir fikir, bir çözüm yolu gelmek. *'Bir şeyler hatırlar gibi oldu. O zaman beyninde bir ışık yandı.'* RA 337

beyninde seyyale dolaşmak aynı anda birden fazla şey düşünmek. *'Zihnini bununla yorarken beyninin içinde ince ve örseleyici bir seyyalenin dolaştığını seziyordu, bu dolaşma sırasında zaman zaman kafasının içinde bir yer aydınlanır gibi oldu.'* RA 109

beynini yormak aşırı bir çaba göstererek düşünmek. *'Bunu düşünüp bulmasıyla unutmaya bir oluyor, yeniden bulmak için beynini aşırı bir gayretle yoruyordu.'* RA 295

beynini kurcalamak akli sürekli bir konu üzerinde takılıp kalmak. *'Selim beynini kurcalayan sarsıntılar arasında onun sözlerini yarı anlamış bir halde sordu.'* RA 10, 323

beynini oymak beynini zorlamak. *'Yek, iki muamma halinde beynini oyuyordu.'* RA 143

beynini uyuşturmak düşünemez hâle getirmek. *'Bu umulmadık darbe kendisini sersemletmiş, beynini uyuşturmuştu.'* RA 44

bir hiç uğruna boşuna, boş yere. *'Birçok ümitler gibi iki genç subayın parlak istikballeri bir hiç uğruna nasıl heba olmuş'* RA 197

(birinin) gözüyle anlatmak başka birinin bakış açısı ile olaylara bakıp anlatmak. *'Hürriyetperverlerin ağzı ve gözüyle anlatıyor.'* RA 103

biraz olsun⁴ az da olsa, en azından, birazcık anlamında kullanılan bir söz. 'Ne yapmalı da onu biraz olsun değiştirmeli, diye düşünüyor' RA 105

birbirini kovalamak ardı, arkasınca sürekli bir şekilde gelmek. 'Sürprizler birbirini kovalıyordu.' RA 205

canından olmak bir şey uğruna yok yere ölmek. 'İki bin yıl önce ona ok atamadığı için canından olmamış mıydı?' RA 267

cevap almak bir soruya veya bir söze karşılık olarak bir şey söylenmek. 'O kadar sarsıldı ki hoşlanmadığı bir cevap alırım korkusuyla bir şey sormadı.' RA 88, 338

çare edememek tedavi yolu veya ilaç bulamamak, iyileştirememek. 'Hekimler geldi ilaç bulamadı, bakışlar geldi çare edemedi.' RA 9

çehresinden okunmak yüzünden anlaşılacak, yüz ifadesi her şeyi anlatmak. 'Gizli bir kıskançlığın azabı çehresinden okunuyordu.' RA 17

dar çerçeveden görmek durum veya olaylara tek bir yönden bakmak. 'Mahrum kaldıkça gelip geçen şeyleri kendi dar çerçevelerinden görmekte devam edeceklerdir.' RA 92

darbe üstüne darbe vurmamak üst üste birinin canını sıkan bir şeyler söylemek veya yapmak. 'Bu kız sanki Selim'e darbe üstüne darbe vurmamak için gelmişti.' RA 161

derdine em vermek derdine çare bulmak, sıkıntının giderilmesine yardımcı olmak. 'Artık bana varmaz mısın, derdime em vermez misin?' RA 8

desem de yalan olmaz (veya yalan olur) bir sözün doğruluğunu vurgulamak amacıyla 'dersem yalan söylememiş olurum veya doğru olmaz' anlamında kullanılan bir kalıp ifade. 'Yüzbaşı Burkey beni ilgilendirmede desem yalan olur.'

dikkatinden kaçmamak fark etmek, gözüne çarpmak. 'Son zamanlarda sık sık bir yere gittiği de Ayşe'nin dikkatinden kaçmıyordu.' RA 81, 251

dikkatine çarpmak farkına varmak, dikkatini çekmek. 'Arslanım diye hitap etmekteki garabet dikkatine çarpmadı.' RA 168²

doğrusunu ararsan doğrusunu söylemek gerekirse anlamında bir söz. 'Doğrusunu ararsan buraya senden başka kimsenin girmemesi lazım, ama giriyorlar işte.' RA 143

dünyadan çekilmek ölmek, hayatı son bulmak. 'Hizmet ederek birer birer dünyadan çekildiler.' RA 172

düşkün kalmak bağımlı olmak. 'Düşkün kalmak korkunçtur.' RA 327

ellerini kavuşturmak ellerini arkasına götürüp birleştirmek. 'Sonra ellerini arkasına götürerek kavuşturdu.' RA 51

emrine alınmak hizmetine alınmak. 'Vazifesini yaptığı liseden çıkarılmış, bakanlık emrine alınmış.' RA 23, 47

⁴'bir ara, bir arada, bir avuç, bin kat, bir bir, bir daha, bir o kadar, bir parça gibi ölçü, zaman vb. bildiren ifadeler ile bu ne çalım, bundan böyle, böyle böyle, gel de anlat gibi ifadeler ve gece hayatı, gece baskını, hayat adamı, hayat arkadaşı gibi tamlama belirten ifadeler' deyim kategorisi altında değerlendirilmiştir, ayrıntılı bilgi için bk. Ali Püsküllüoğlu, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Ankara: Arkadaş Yayınları, 2006; Ahmet Turan Sinan, *Türkçenin Deyim Varlığı*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.

eş edinmek kendine eş olarak almak, evlenmek. 'Eve getirip eş edindi.' RA 8

eşit tutmak ayırım yapmamak, bir saymak. 'Ayşe'yi de o herkesle eşit tutmak aklının ucundan bile geçmemiştir.' RA 185

felaketini hazırlamak bir iş veya bir durumda sonunu getirmek, kötü bir şey gelmesine yol açmak. 'Selim'in felaketini hazırlayan şey harp tarihi vazifelerinin birinde kullandığı bir cümle olmuştu.' RA 38

fena bir şey olmamak fena değil, oldukça iyi. 'Gazeteyi ilanlarına kadar okuyarak oyalanmak, hatta sonundaki bulmaca ile meşgul olmak hiç de fena bir şey olmayacaktı.' RA 43

fırtına koparmak kavga, gürültü, kargaşa ortamı yaratmak. 'Bir konuşmanın büyük bir fırtına koparacağını ikisi de biliyordu.' RA 291

fırtınayı koparmak tahammül edilemeyecek bir duruma getirmek. 'Büyük simasıdır, demesi fırtınayı koparmıştı.' RA 38

fuhşun felsefesini yapmak, namusun müdafaasını yapmaktan daha kolay olmak yanlış ve ahlaka uygun olmayan davranış ve işler dürüst ve doğru işlerin savunmasını yapmaya nazaran kişiye daha cazip gelmek. 'Çünkü yanlış ve yalan davalar daima parlak gözükür. Fuhşun felsefesini yapmak, namusun müdafaasını yapmaktan daha kolay olduğu gibi...' RA 105

garip gelmek garip bulmak, yadırgamak. 'Görmediği bu şekilde konuşma Güntülü'nün annesine çok garip geliyordu.' RA 265, 273

gayret sarf etmek gayret göstermek, çaba harcamak, başarmak için çalışmak. 'Sizin buraya gelmenize mani olmak için bütün gayretimi sarfettim.' RA 27

geriye almak (saat) ayarını değiştirip ileri durumdan geri duruma getirmek, erkene almak. 'Bazan münasebetsiz bir el saati geriye alabilir.' RA 110

gönlü ahu zar ile dolu (olmak) acı ve sıkıntı içinde olmak. 'Gönlü âh ü zâr ile doluydu.' RA 32⁴

gönlü kararmak sıkıntı duymak, kötü şeyler hissetmek. 'Ferahlık duyduğu ile gönlünün kararması bir oldu.' RA 37

gönlü kırıla kırıla toz haline gelmek çok fazla incinmek. 'Fakat gönlü kırıla kırıla toz haline gelmiş, kırılacak tarafı kalmamıştı.' RA 74

gönlü rahat olmak sıkıntısı, tasası olmamak. 'Bir gönülün âh u zâr ile dolmasının ne demek olduğunu gönlü rahat olanlar anlayamazdı.' RA 32

gönlü tutuşmak aşık olmak. 'Sen istedin ondan bu gönül zorla tutuştu.' RA 285²

gönlünde nisan esintileriyle birlikte karakış boraları da esmek karışık duygular içinde olmak, farklı duyguları bir arada yaşamak. 'Bu sanki öyle bir sevgiye tutuldu ki gönlünde nisan esintileriyle birlikte karakış boraları da esti.' RA 300

gönlüne çökmek sıkıntı basmak, göğsünde yumru gibi bir ağırlık hissetmek. 'Yıllardır gönlüne çöken ağır yükten kurtulduğunu duyuyor.' RA 267

gönlünü aydınlatmak içine bir ferahlık, huzur vermek, mutlu hissetmek. 'Kendi pörsük gönlünü aydınlatmak sevdasına kaptırıyor.' RA 119

göz hapsinde tutmak göz hapsine almak. 'Deminden beri onu göz hapsinde tutan Ayşe birdenbire Selimin suratının asıldığını, âdeta hakârete uğramış gibi öfkelenildiğini görerek yavaşça 'Ne oluyorsun?' diye sordu.' RA 226

göz hapsinde olmak göz hapsine alınmak. 'Selim ise göz hapsinde olduğunu asla anlamayarak, hattâ ne yaptığını bile pek bilmeyerek bir şeylerle uğraşıyordu.' RA 283

gözleri düğümlemek bakışları bir noktaya odaklanmak, bir noktada kilitlenmek. 'Gözleri Leyla Hanım'ın üzerinde düğümlemişti.' RA 251

gözleri gülümsemek gözlerinin içi ıslıl ıslıl olmak. 'Gözleri gülümseyerek bakar, düzgün konuşmasıyla derhal iyi bir intiba bırakırdı.' RA 20

gözleri hayretle açılmak şaşkınlıktan gözleri büyümek. 'Her zamanki yerine koymak için eline aldığı zaman gözleri hayretle açıldı.' RA 280

gözleri nemlenmek gözleri yaşarmak, ağlamaklı olmak. 'Bir gece radyoda Eski Arkadaşlar marşı çalınırken gözleri önce enerjik bir sevinçle parlamış sonra hafifçe nemlenmişti.' RA 71, 184

gözleri şimşeklenmek kızgın bir şekilde bakmak, çok öfkelenmek. 'Selim'in gözleri şimşeklendi. Budala ! İnsan bildiği şeyi başkasından duyunca ürker mi?' RA 121

gözleri vahşi parıltılarla ışıldamak gözlerinde gizli olan bir şeyi bilmenin, bunu açığa çıkaracağı acımasızlığı, hazzı belirlemek. 'Gözleri vahşi parıltılarla ışıldamaya başlamıştı.' RA 160

gözlerinden perde kalkmak gerçekleri görmek. 'Selim gözlerinden perde kalkan bir insan gibi gerçekleri görmeye başlıyordu.' RA 242

gözlerine bir ağırlık çökmek uyku bastırmak, uykusuzluktan gözleri kapanmak üzere olmak. 'Gözlerine bir ağırlık çökmek.' RA 331

gözleri(gözü) değmek gözü kısa bir süreliğine belli bir noktaya takılmak. 'Bir aralık gözleri salona değdi.' RA 168, 179, 271, 330

gözlerine içirmek ağladığını saklamak, belli etmemek. 'İki damla yaşı her cihetten gözlerine içirdi.' RA 25

gözlerini çevirmek başka bir yöne bakmak, bakışlarını başka bir tarafa yöneltmek. 'Ülker gözlerini Emine 'den çevirdi.' RA 348

gözlerini duman kaplamak uyuşuk, sersem bir hâlde olmak. 'Bu sözler Selim' e şok tesiri yaptı. Biraz ayılır gibi olduysa da gözlerini yeniden duman kapladı.' RA 294

gözlerini süzmek baygın baygın bakmak. 'Beni neden üzüyorsun? Gözlerini süzüyorsun.' RA 5

gözleriyle gülmek gözleri ıslıl ıslıl olmak, gülümsemesi gözlerine, bakışlarına yansımak. 'Deminden beri gözleriyle gülen kızlar.' RA 58

gözünde kan tütme çok sinirlenmek, öfkelenmek. 'Çılgın bir öfke ile sarsılıyor, gözünde kan tütüyordu.' RA 71

gurur meselesi yapmak onurundan ödün vermemek adına tutumundan vazgeçmemek. 'Bunu bir gurur meselesi yaptığı için değil elinden gelmediği için böyle davranıyordu.' RA 240

hafızasını yormak çok düşünmek, hatırlamaya çalışmak. 'Bir takım kız isimlerinin birbirine karıştığı hafızasını yorarak bunların arasından seçmek ve onu kolundaki kıza yakıştırmak sıkıcı bir işti.' RA 89

hakarete uğramak hakaret görmek, küçültücü söz veya davranışa maruz kalmak. 'Tıpkı kendi uğradığı hakaretlere uğramış olduğunu belirten çok ağır...' RA 53, 226

hakarete bulunmak hakaret etmek, aşağılamak. 'Yahut ona hakarete bulunuyordu.' RA 26

harekete girişmek harekete geçmek. 'Böyle bir harekete giriştiği düşünülebilir.' RA 173

hayat arkadaşlığı etmek evlilik dolayısıyla birlikte yaşamak; yaşamın iyi, kötü her anını birlikte paylaşmak. 'Yıllardır hayat arkadaşlığı eden, en tâlihsiz günleri ancak birbirlerine dayanarak geçiren bu iki kişinin hâlâ karşılıklı açılmamış tarafları vardı' RA 185

hayata dönmek yaşama sevincini tekrar elde etmek. 'Garami şairlerle meşgul olmak hayata dönmenin işareti gibi idi.' RA 71, 133, 184, 187

hayata karıştırmak hayatla bağlantıyı sağlamak, yaşama sevincini geri kazandırmak. 'Selim' i hayata karıştırmak için her şeyi deniyor.' RA 74

hayatı tehlikede olmak can güvenliği bulunmamak, ölümlerle burun buruna olmak. 'Hayatınızın tehlikede olması icab eder.' RA 174

hayatını vermek ölmek. 'Beş yüz kişiyle savaşarak hayatımı verdim.' RA 317

hayatını zehir etmek hayatı çekilmez bir duruma getirmek, hayatını mahvetmek. 'Bu fikir için hayatını zehir ettikten sonra kralcılığın adını dahi bilmeyen bir kız için kendini neden girdaba attın?' RA 327

hayatını zehre çevirmek hayatını çekilmez bir duruma getirmek. 'Hayatını zehre çevirdiği krallardan bir teki bile kendisini haklı bulmuyordu.' RA 311

hayretler içinde bırakmak Şaşırtmak. 'Alay etmediği için Ayşe'yi hayretler içinde bırakıyordu.' RA 181

her ne olursa olsun ne olduğu çok önemli olmamak, olması yeterli olmak. 'İş, her ne olursa olsun, bir baltaya sap olmak, işsiz güçsüz dolaşmaktan iyidir.' RA 144

hesap yapmak hesaplamak, enine boyuna düşünmek. 'Zihninde birkaç kere aynı hesabı yaptı.' RA 219

ızdırap içinde kıvrınmak çok acı, keder, sıkıntı çekmek. 'Ruhunun da ızdırap içinde kıvrınmasını ve dünyaya her gelişinde...' RA 15

ızdırap ızdırap üstüne keder keder üstüne çekmek sürekli olarak acı ve üzüntüye maruz kalmak; çok acı, çok sıkıntı çekmek. 'Izdirap ızdırap üstüne, keder keder üstüne çekti.' RA 9

ızdırap vermek acı ve üzüntü vermek; üzülmeye, acı çekmesine neden olmak. 'Size ızdırap veren bir şey var.' RA 235, 305

iç huzurunu kaybetmek huzursuz olmak. 'Selim onun gözlükler arkasından bakan gözlerini Yek'e benzetererek yeniden iç huzurunu kaybetti.' RA 148

iç sıkıntısı duymak ruhen huzursuz hissetmek. 'Selim bu göreve başladığından beri ilk defa bir iç sıkıntısı duydu.' RA 149

içi sıkıntıyla dolmak çok sıkıntılı olmak, sıkıntı, eziyet çekmek. 'İçi sıkıntıyla dolu gün batana kadar bekledi.' RA 6

içindeki ateş yalazlanmak sıkıntısı, derdi bir kat daha artmak. 'Her gidişte içindeki ateş yalazlandı.' RA 6

iradesini takınmak kendine gelmek, toparlanmak. 'Her zaman yaptığı gibi iradesini takındı ve aldırmamak itiyadını kullanarak sarsıntıyı atlattı.' RA 91

isim vermek bir hastalığın veya rahatsızlığın teşhisini koymak. 'Doktor bir isim vermedi mi?' RA 232

işe girişmek (veya koyulmak) bir işi yapmaya başlamak. 'Ayşe kadınlık merakı ile yorucu bir işe girişmekten çekinmedi.' RA 104, 282

işe sarılmak kendini tamamen bir şeye veya işe vermek. 'Sonra buraya tayin edilerek bütün aşkı ve şevki, bütün enerjisi ve iyi niyetiyle işe sarılmıştı.' RA 19

işin içyüzünü bilmek bir olayın veya durumun altında yatan sebebi bilmek. 'Gerçi işin içyüzünü bilenler, gelip dostluk gösterenler de bulunmuyor değildi.' RA 21

işini kavramak ne iş yapacağını veya ne yapması gerektiğini çözmek. 'Selim üç beş günde işini kavramış, ve odaya göz atmaya başlamıştı.' RA 145

iyiliğe kemlik etmek iyilik yapan birine kötülükle karşılık vermek, iyilik bilmemek. 'Burkay, iyiliğe kemlik ettin.' RA 8

iyiyi kötüyü ayırt edememek iyinin ve kötünün ne olduğunun bilincinde olmamak, bu ayrımı yapacak yetkinlikte bulunmamak. 'Bunlar nihayetinde çocuktur. İyiyi kötüyü ayırt edemezler.' RA 18

iz vermemek belli etmemek. 'Sonra yine dışarıya iz vermeyen bir yüzle: Güzel olur. Yalnız bir ekişi var, demişti.' RA 153

kafasına saplanmak sürekli olarak aynı şeyi düşünmek. 'Fakat o mısra kafasına saplanmış, çıkmak bilmiyordu.' RA 283

kalbi durmak çok korkmak veya heyecanlanmak. 'Bir adım atarken kalbi duracak gibi oldu.' RA 327

kalbinde ateş yanmak âşık olmak, sevmek. 'O kadar istiyordu ki kocasının kalbinde yeniden ateşin yanması için onun bir başkasını sevmesine bile razıydı.' RA 71

kalbini deşmek çok derinden etkilemek, kendine âşık etmek. 'O füsunkar ve güzel gözleri her kalbi deşen. Öyle bir nazlı kızın aşkına düştüm.' RA 79

kanına çılgınlık yürümek gözü hiçbir şeyi görmemek, aşk vb. duyguların etkisiyle ne yaptığını bilmemek, akli başından gitmek. 'Gözünü seveda bürümüş kanına çılgınlık yürümüştü.' RA 8

kefesine eklenmek artı sağlamak, yararına olmak. 'Çünkü Temir'in zekası ve kumandanlık vasfı, Safevi ordusunun kefesine eklenince ağır basacaktı.' RA 100

konu hâline getirmek gündem oluşturmak, sürekli konuşulmasını sağlamak. *'Fikir meselesini dallandırıp budaklandırarak bütün memlekete şamil bir konu hâline getirenler şahsî kin ve garezleriyle hareket edenler, kocasının istikbâlini yıkmaya çalışmışlar...'* RA 21

mahpus kalmak esir olmak, hapsedilmek. *'Ayşe'nin âh u zârî gönlünün sınırları içinde mahpus kalmaya mahkûmdu.'* RA 32

manası kalmamak hiçbir anlamı olmamak. *'Artık daha fazla saklamanın hiçbir manası kalmıyordu.'* RA 233

mana taşımamak hiçbir şey ifade etmemek, bir anlamı olmamak. *'Onca ne gazetelerin neşriyatı, ne hükûmetin resmi tebliği bir mânâ taşıyordu.'* RA 33, 50, 158

marş etmek ask. yürümesi için askeri kıtaya komut vermek. *'Soldan geri marş edeceğim komutanım.'* RA 194

mazide kalmak geçmişte kalmak, artık eskide olmak. *'İnsanlar mazide ve tarihin yaprakları arasında kaldılar.'* RA 30

menfaat görmek faydasını görmek, çıkar elde etmek. *'Kendisinin, menfaat gördükleri zaman en ilahi hakikati bile red, inkar, tahrif veya ihfa edebilen insanlar tarafından hikaye edilmesindedir.'* RA 103

müsaade almak izin almak. *'Kızların gitmek üzere Ayşe'den müsaade almaları onu birdenbire rahatlattı.'* RA 132

ne malum gerçekliği ve doğruluğu şüphe uyandıran, doğruluğunu ispatta kanıtsal bir gerçeklik bulunmayan durumlarda 'nerden biliyorsun, belki de öyle değil' anlamında kullanılan bir söz. *'Bu hükmün doğruluğu ne malum.'* RA 103

neşe saçmak olumlu yanını çevresindeki insanlara da yansıtmak, sürekli güler yüzlü, canlı, gözleri ıslık ıslık olmak. *'Çevresine neşe saçan bir insanın hatırlanışındaki hususiyet vardı.'* RA 125

netice çıkarmak sonuç çıkarmak, kesin bir karar veya görüşe varıp bunu bildirmek. *'Bu sözlerden ben bir netice çıkaramıyorum.'* RA 14

normale dönmek düzelmek, hâl ve hareketlerinde veya sağlık durumunda bir iyileşme meydana gelmek. *'Selim'in normale döneceğini umarak büyük bir sebatla uğraşmıştı'* RA 184, 201

omuzundaki ağır yükü hafifletmek üzerinde olan sorumluluklarını azaltmak, hafifletmek. *'Ayşe'nin omuzundaki ağır yükü böyle hafifletmeye uğraşıyordu.'* RA 69

ortaya fırlamak ortaya çıkmak, belirlemek. *'Kahraman kendiliğinden mi ortaya fırladı.'* RA 103

pembelik basmak utanç vb. duyguların etkisiyle yüzü pembe pembe olmak. *'Güntülü'nün yüzüne birdenbire o tatlı pembelik bastı.'* RA 67

ruhu ızdırap içinde çalkanmak acı, ızdırap çekmek. *'Dünyaya her gelişinde ruhu ızdırap içinde çalkansın, dedi.'* RA 8

ruhunu doldurmak duygularına hitap etmek, ilgisini çekmek. *'Fakat onun ruhunu dolduran askerlik başka her şeyi o kadar ezip kırmıştı ki.'* RA 113

ruhunu huzurun ışığından didişmenin karanlığına atmak rahatı, huzuru bırakıp zor işlerle uğraşmak, kendini sıkıntıya sokmak. '*Ruhunu huzurun ışığından didişmenin karanlığına atmıştır.*' RA 304

ruhunun karanlık hücrelerinde bir pancur açılmak rahata erişmek, rahatlamak, huzura kavuşmak. '*Ruhunun karanlık hücrelerinde bir pancur açıldığını ve oradan içeriye ışık ve serinlik dolduğunu hissetti.*' RA 34

sarsıntıya uğramak sarsıntı geçirmek, beklenmedik bir olaydan çok etkilenmek, üzülmek. '*Gönlünde dayanılmaz bir ibtilâ duyuyordu. Karanlıktaki meçhul kadın sesini işitmezse, muayyen zamanda morfin bulamayan hastaların tutulacağı buhran gibi ruhi bir sarsıntıya uğrayacağını biliyordu.*' RA 109

sefaletin kucağına bırakılmak sefalet, açlık vb. çaresiz durumlara itilmek. '*Küçük bir çocuk gibi sefaletin kucağına bırakılıyordu.*' RA 47

sesini dikleştirmek sert bir şekilde konuşmak. '*Pusat sesini dikleştirdi.*' RA 51

sınırları aşmak haddinden fazlasını yapmaya çalışmak. '*Güntülü'ye hiç de toz konduramıyor, Selim'i sınırlarını aşmış bir adam olarak görüyordu.*' RA 265

sigaya çekmek sorgulamak, hesaba çekmek. '*Emine, aklına gelen ve Ülker'i sigaya çekmek konusunda çok yerinde olan bir soruyu sormak üzere idi ki.*' RA 345

silah tutmak eli silah tutmak, silah kullanabilmek. '*Üniforma giymek, silah tutmak, bölüklere kumanda etmek istiyordu.*' RA 267

söz döğüşü hâline girmek tartışma şeklini veya durumunu almak. '*Tartışma olmaktan çıkıyor söz döğüşü haline giriyordu.*' RA 39

söz olsun diye öylesine. '*Söz olsun diye sordu.*' RA 351

şeytana kul olmak yanlış işler yapmak. '*Bir kadına tutsak olmak şeytana kul olmak demektir.*' RA 304

şüphe altında bırakmak kuşkulandırmak. '*İkişyle temas onu şüphe altında bıraktı.*' RA 173

taarruza geçmek kişiyi etkilemek vb. şey için hareket etmek. '*Selim' e karşı taarruza geçmiş, hem güzelliğini, hem zekasını kullanarak kendisini zorla, evet zorla sevdirmişti.*' RA 242

tahta geçmek tahta çıkmak, hükümdar olmak. '*Tahta geçmek uğrunda, yahut taht için tehlikeli olduklarından dolayı yüzlerce şehzade can vermişti.*' RA 170, 171, 172³

tarihin yaprakları arasında kalmak eskide kalmak, unutulmaya yüz tutmak. '*İnsanlar mazide ve tarihin yaprakları arasında kaldılar.*' RA 30

tehlikeye atmak tehlikeye düşürmek, sıkıntı, üzüntü veya zarar oluşturacak bir duruma sokmak. '*Hastanın hayatını tehlikeye atmaktansa ehemmiyetsiz, herhangi bir doktor olarak kalmayı tercih ederim.*' RA 265, 277, 291

teklif almak teklif edilmek, söylenmek. '*Hiçbir teklif almadan masanın önündeki sandalyayı çekip oturdu.*' RA 26

tereddüt geçirmek kararsız kalmak, emin olmamak. '*Hayal kırıklığı ile arzu arasında bir tereddüt geçirdikten sonra memnuniyetsizliğini yendi.*' RA 110

tesir altında kalmak etkilenmek. *'Bu kızın o kadar çarpıcı güzelliği, yüzünün o kadar düzgün çizgileri vardı ki, onu beğenmeyecek, tesirinde kalmayacak erkek düşünülemezdi.'* RA 131⁴, 172, 263, 267, 296, 331

toprağa serilmek ölmek, şehit olmak. *'Neden kanlar dökülüp kahramanlar toprağa serilsin?'* RA 117

uçan kuştan kıskanmak çok kıskanç olmak. *'Sevmekle kanmadı. Uçan kuştan kıskandı.'* RA 8

ümidini kaybetmek bir şeyden umudunu kesmek, hiçbir beklentisi kalmamak. *'Ayşe henüz bütün ümitlerini kaybetmemişti.'* RA 71

vakit bulmak birine veya bir şeye ayıracak zamanı olmak. *'Bu kaygı arasında eşini oğlunu düşünecek vakit bulamadı.'* RA 78

yeryüzü gözüne karanlık olmak çok sıkıntılı bir duruma düşmek. *'Yüreğini derde saldı. İçine od düştü. Yeryüzü gözüne karanlık oldu.'* RA 5³, 6

yüreği büyük derde girmek aşk acısı çekmek. *'Sevdiği kızı anlattı. Yüreğin büyük derde girmiş.'* RA 7

yüreğindeki odu söndürmek aşk acısı, ızdırap çekmekten kurtarmak. *'Tanrı'ya yalvardı, yüreğindeki odu söndür, dedi.'* RA 6

yüreği iyilikle çarpmak iyilikten başka bir şey düşünmemek. *'Ama yürekleri yalnız iyilikle çarpan, dünyada yalnız iyi şeyler bulunduğunu sanan genç kızların da kötü duygulara kapılmış olması korkunçtu.'* RA 24

yüzü pembe pembe olmak utancından yüzü kızarmak. *'Güntülü'nün yüzü pembe pembe olmuştu.'* RA 262

zarar erişmek zarar vermek, kötülük etmek. *'Benim bu büyük hatam yüzünden insanlığa zarar erişmedikten sonra...'* RA 11

zevk vermek hoşlanmak, hoşuna gitmek. *'Susuz kalarak can vermeleri bana aynı derecede zevk verir.'* RA 330

Sonuç

Metin ve sanatçı sözlükleri, bir dilin söz varlığını göstermesi açısından önemli eserlerdir. Söz varlığı bir dilin işlenmişliği ve zenginliği hakkında bilgi vermektedir. Bu bağlamda söz varlığını içine alan metin ve sanatçı sözlüklerinden tespit edilen söz varlığı öğeleri Türkçenin sahip olduğu dil verilerini ortaya çıkararak sözlükçülük açısından kaynaklık etmektedir. Ne yazık ki bu alanda yapılan çalışmaların sayısı yeterli değildir. Aynı zamanda bazı sözlüklerin içerdiği madde başı ya da madde içi sözcük ve sözcük grupları çok kapsayıcı nitelikte olmamakla birlikte günlük yaşama dair genel kullanıma sahip birçok sözcük bu sözlükler içerisinde yer almamaktadır. Bu yüzden sözlük maddelerinin ve sözcüklerin anlam açıklamalarının daha kapsamlı bir biçime dönüştürülebilmesi için bu gibi bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan bu çalışmalar aracılığıyla sözlükler zengin bir içeriğe sahip olmakta ve dilimizde var olan çoğu öge sözlüklerde yerini almaktadır.

Bu amaç dâhilinde yapılan bu çalışmada Hüseyin Nihal Atsız'ın Ruh Adam adlı eserinde bulunan TDK Türkçe Sözlük'te bulunmayan deyimler tespit edilmiş ve TDK Türkçe Sözlük'e bir nebze de olsa katkı sağlamak amaçlanmıştır. Eserde olup TDK Türkçe Sözlük'te madde içi olarak bulunmayan deyim sayısı 155 tanedir. Bu deyimlerin bir kısmı genel kullanıma sahip sözcük gruplarıdır. Bir kısmı ise yazarın yaratıcı ifade gücünden ortaya çıkmış özgün kullanımlardır. Sanatçının sözcük dağarcığını, etkili ve özlü anlatıma olan duyarlılığını göstermesi açısından tespit edilen bu malzemeler oldukça önemlidir.

Sanatçı eserinde genel kalıp ifadelerin benzer şekillerini kullanmakla beraber çok sayıda kendine özgü anlatım kalıplarına da yer vermiştir. '*beyninde seyyale dolaşmak, derdine em vermek, gönlü ahu zar ile dolu (olmak) , gözleri düğümlemek, gözlerine içirmek, içindeki ateş yalazlanmak, iyiliğe kemlik etmek, yüreğindeki odu söndürmek*' gibi ifadeler yazarın dili etkili bir şekilde kullanma becerisini, hayata ve sanata olan bakış açısını göstermektedir.

Deyimlerin konu olarak sıklığına değinildiğinde ise şu bilgilere ulaşılmaktadır: '*adak, ağır, alay, aşına, azlık, baş, bela, bir, biraz, biri, birbiri, can, cevap, çare, çehre, dar, darbe, de-, dert, dikkat, doğru, dünya, düşkün, el, emir, eş, eşit, felaket, fena, fırtına, fuhuş, garip, gayret, geri, gurur, hafıza, hayret, her, hesap, irade, isim, iyi, iyilik, iz, kafa, kan, kefe, konu, mahpus, marş, mazi, menfaat, ne, neşe, netice, normal, omuz, pembe, sarsıntı, ses, sınır, siga, silah, şeytan, şüphe, taarruz, taht, tarih, tehlike, teklif, tereddüt, tesir, toprak, uç-,ümit, vakit, yeryüzü, yüz, zarar, zevk*' gibi sözcüklerle ilgili tespit edilen deyim sayısı birer tanedir. '*Dikkat, fırtına, mana, söz*' ile ilgili deyimler iki ; '*hakaret, ızdırap, kalp, yürek*' ilgili deyimler üç; '*iç, iş, ruh*' ile ilgili deyimler dört; '*hayat*' ile ilgili deyimler yedi; '*gönül*' ile ilgili deyimler sekiz; '*beyin*' ile ilgili deyimler on; '*göz*' ile ilgili deyim sayısı ise on yedi olarak belirlenmiştir. Görüldüğü üzere '*hayat, beyin, gönül, göz*' ile ilgili deyimlerin sıklığı daha fazladır. Bu da bu ve benzeri sözcüklerin insan hayatındaki yerinin ve kullanımının ne kadar yaygın olduğunun bir göstergesi niteliğindedir.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D.(2015). *Türkçenin Sözvarlığı*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ömer A. (1988). Atasözleri, Deyimler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara: TDK yayınları, 217.
- Atsız, Hüseyin N. (1990). *Ruh Adam*, İstanbul: Baysan Yayınevi.
- Ayverdi, İ. (2016). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. Kubbealtı Neşriyat.
- Çağbayır, Y. (2017). *Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çağbayır, Y. (2017). *Ötüken Türkçe Sözlük (5 Cilt)*. 2. Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Dil Derneği Komisyon (2018). *Türkçe Sözlük*. 4. Baskı, Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Eminoğlu, E. (2010). *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*. Sivas: Asitan Yayıncılık.
- Hatiboğlu, V. Atasözleri ve Deyimler. [http://www.tdk.gov.tr/images /css/ TDD/1964s152 /1964_152_03_V_HATIBOGLU. pdf/](http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/1964s152/1964_152_03_V_HATIBOGLU.pdf) erişim: 12.02. 2019.
- Kocaman, A. (1998). *Dilbilim, Sözlük, Sözlükçülük*. Ankara: Kebikeç, S. 6.
- Püsküllüoğlu, A. (2006). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Sinan, Ahmet T. (2015). *Türkçenin Deyim Varlığı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Şen, S. (2017). *Eski Türkçenin Deyim Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1993). *Derleme Sözlüğü I-XII*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Türk Dil Kurumu(1996). *Tarama Sözlüğü I-VIII*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldırım, Z. (2018). *Hüseyin Nihal Atsız'ın Ruh Adam ve Makaleler II Adlı Eserlerinin Sözlüğü ve Söz Varlığı*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Excellence Publishig

